

College Algemene Rekenkamer
Postbus 20015 2500 EA Den Haag

Bestuursstaf

Locatie
Den Haag - Plein-
Kalvermarkt.
Kalvermarkt 32
's-Gravenhage

Postadres
Postbus 20701
2500 ES 'S-GRAVENHAGE
MPC 58B

Onze referentie
BS2024014681

Datum 25 april 2024
Betreft Reactie conceptrapport Verantwoordingsonderzoek 2023
Defensiematerieelbegrotingsfonds

Geacht College,

Veel dank voor het Verantwoordingsonderzoek 2023 Defensiematerieelbegrotingsfonds (DMF). Dit geeft Defensie de mogelijkheid om verdere verbeteringen aan te brengen in het verstrekken van inzicht en het afleggen van verantwoording over de grote inspanningen die zijn gemoeid met investeringen en de instandhouding van materieel, vastgoed en IT om de Krijgsmacht te versterken. Mede namens de staatssecretaris behandel ik in deze reactie de door u onderzochte onderwerpen.

De begroting van het ministerie van Defensie is bijna verdubbeld van €8,7 miljard in 2017 tot ruim €15 miljard in 2023. Dit budget is hard nodig voor het versterken van onze Krijgsmacht, tegelijkertijd vraagt de snelle groei veel van onze organisatie.

Defensie had voor 2023 €12,3 miljard aan verplichtingen begroot in het DMF, de realisatie is €3,4 miljard lager uitgevallen. Zoals u reeds aangeeft is dit het gevolg van onzekerheden zoals krapte op defensiemarkten of langere onderhandelingen met externe partijen. De realisatie van de verplichtingen in 2023 is desondanks bijna €2,5 miljard hoger dan in 2022. Een positieve trend die wij met de stijging van de budgetten hopen door te zetten.

Uw Rekenkamer constateert dat de tolerantiegrens op het totaalniveau van verplichtingen is overschreden. Op artikelniveau is de tolerantiegrens bij artikel 3 Land materieel en artikel 6 IT overschreden met respectievelijk €45,2 miljoen en €17,8 miljoen. Het totaal aan fouten en onzekerheden bedraagt €321,3 miljoen en betreft aanbestedingsfouten. In verhouding tot het totaal aan aangevane verplichtingen is het totaal aan fouten en onzekerheden stabiel ten opzichte van 2022. Ondanks de noodzakelijke groei van de investeringen en druk op de inkooporganisatie blijft de aandacht voor en het monitoren van het juist toepassen van de aanbestedingsregels onverminderd hoog.

Extra budget voor Defensie

Uw Rekenkamer gaat in het onderzoek in op de aan Defensie toegekende budgetten onder de kabinetten Rutte III en Rutte IV en de processen die daartoe worden doorlopen. U stelt terecht vast dat de implementatie van de toegevoegde budgetten in de (suppletoire) begrotingen en jaarverslagen op het niveau van afzonderlijke investeringen niet eenvoudig te volgen zijn. De reden hiervoor, zoals u ook aangeeft, is dat de begroting niet is ingericht om de uitgaven van

individuele materieelprojecten afzonderlijk in de tijd te blijven volgen. Middelen worden toegevoegd aan de begrotingsartikelen, en die zijn op een geaggregeerd niveau - dat van financieel instrument - ingericht en niet op het niveau van materieelprojecten. Het Defensie Projecten Overzicht (DPO) geeft nadere informatie over projecten in uitvoering boven de €50 miljoen.

KD:Ambtelijke leiding
Hfd.dir. Financien & Control

Datum
25 april 2024

Onze referentie
BS2024014681

U stelt vast dat de realisatie van de Defensie-investeringen minder snel verloopt dan wat destijds werd begroot en dat als gevolg daarvan budget met kasschuiven wordt doorgeschoven naar volgende jaren. Toegenomen geopolitieke onrust leidt tot spanning op de mondiale defensiemarkt. Dit, in combinatie met krapte op de arbeidsmarkt, zorgt ervoor dat het tempo van geplande investeringen onder druk staat. Binnen het DMF schuiven de budgetten van deze investeringen automatisch door naar latere jaren, waarmee ze beschikbaar blijven voor Defensie. Tegelijkertijd blijven hiermee de ambities van Defensie onverminderd overeind.

U benoemt het verwervingsproces binnen Defensie en personeelstekorten in dit proces. U merkt op dat Defensie maatregelen neemt, en heeft genomen, om meer grip te krijgen op dit proces. Ik deel uw conclusie dat een beheerst verwervingsproces essentieel is om nieuw materieel te verwerven. Ik blijf me zodoende inzetten voor een beheerst verwervingsproces alsook voor het aantrekken van voldoende personeel en specialisten ten behoeve van dit proces.

Evaluatie fase (E-fase)

Ik ben u erkentelijk voor uw onderzoek naar de E-fase als onderdeel van het Defensie Materieel Proces (DMP). Ik onderschrijf uw bevindingen. Deze hebben bijgedragen aan de actualisatie van het DMP-beleid, waaronder het ophogen van de financiële ondergrens, het ophogen van de mandateringsgrens en het clusteren van DMP-brieven. Een geactualiseerde DMP-brochure is recent aan de Tweede Kamer aangeboden. Hiermee wordt een soepeler investeringsproces voor defensiematerieel beoogd. Daarnaast zal de Tweede Kamer dit jaar nog een E-brief ontvangen over het project pantservoertuigen (Boxer).

Minister van Defensie

Drs. K.H. Ollongren